

Į Baltijos kelio pradžią atsigręžus

Iškilus publicistas, vidaus ir užsienio politikos įžvalgus ekspertas Vilius Bražėnas Baltijos Kelią įvardijo nauju didžiausiu pasaulio stebuklu; jis Kelią matė net gyvendamas tolimoje Floridoje. Iš tikrųjų Kelias buvo neregėtas pavergtų tautų laisvės siekio įkūnijimas, pasaulio akis ir ausis pasiekęs teisėtas laisvės ir nepriklausomybės reikalavimas, kelias, kuriuo Lietuva, Latvija ir Estijaėjo į to siekio įgyvendinimą, kelias, kuris vedė ir į blogio imperijos griūtį.

Neseniai Baltijos Kelio penkiolikmečio proga daugelis vyko į „savo“ stovėjimo vietas, prisiminė aną dieną išgyventą jausmą, prie kryžiais ar koplytstulpiais pažymėtų Kelio vietų dalinosi išpūdžiais, apžvelgė išsilaisvinusių tautų pėdsaką Kelyje iki šių dienų. Paminėjo Kelią spauda, radijas, televizija. Paminėjo Kelią, tik neteko girdėti, kad kas būtų minėjęs kelio pradžią - Kelio idėją, idėjos autorių. O idėja ir jos autorius buvo. Ir tokią idėją galėjo pagimdyti tik laisvės troškimu deganti širdis, gera valia, ryžtas ir įsitikinimas, kad idėja bus įgyvendinta. Kad nematome idėjos autoriaus atvaizdo spaudoje, televizijoje, negirdime viešai jo vardo keliolika metų - KGB kerš-

to už Baltijos Kelią išdava. Idėjos autorius, stebuklui prilyginamos akcijos iniciatorius ir organizatorius Virgilijus Čepaitis, pasitelkus purvasklaidą, buvo apdrabstytas purvinais, neįrodytais įtarimais, nušalintas nuo aktyvios politinės veiklos. Apmaudu ir skaudu, kad, nekalbant apie politikus, kuriems anuomet nepriklausomybės siekis buvo svetimas, nei Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio bendražygiai, nei Baltijos Keliu nuėję dešinieji nestojo mūru atremti KGB kerštą, apginti taurų idealistą, paliko jį apjuodintą politikos šalikelėje. O jis, nei nuoskaudai, nei apmaudui nepasidavęs, nuėjo Baltijos Keliu, nuėjo gausinti didžiausią Lietuvos turtą - kultūrą.

Minint Baltijos Kelio penkiolikmetį ties 16-ju kilometru nuo Vilniaus, prisiminėme Virgilijų Čepaitį ir kartu su Lietuvos Laisvės Kovotojų Sąjungos nariu Edvardu Buroku nusprendėme jį aplankyti. Visų šventųjų dienos popietę Virgilijų radome tarp pavėslių ir knygų jaukiame, interjeru Vilniaus senamiesčiui derančiame savo bute. Mus svetingai sutikęs, Virgilijus sutiko atsakyti į kelis mūsų klausimus. Čia ir pateikiame savo klausimus ir atsakymus į juos.

Prisimename, kad Baltijos Kelio idėjos autorius ir akcijos iniciatorius buvote Jūs. Kaip ši idėja kilo? Juk panašaus pavyzdžio neteko girdėti.

„Baltijos kelio idėja kilo ankstyvą 1989 m. pavasarį, besiruošiant paminėti penkiasdešimtąsias Molotovo-Ribentropo pakto metines. Prieš metus tai sukakčiai Estijos, Latvijos ir Lietuvos laikraščiai jau buvo atspausdinę slaptųjų protokolų tekstus, Vilniuje įvyko sandėrio sukakčiai skirtas didysis mitingas, Taline - mokslinė konferencija ir mitingas, Rygoje - demonstracijos. Per tą laiką Sąjūdis ir Estijos bei Latvijos liaudies frontai ėmė glaudžiau bendradarbiauti, todėl buvo galima pagalvoti apie vieningą akciją. Gegužės mėnesį turėjo įvykti visų trijų judėjimų parlamentų bendras posėdis - Baltijos asamblėja, kurioje rengėmės pareikalauti iš SSRS vyriausybės paskelbti Sovietų Sąjungos - Vokietijos sutartį netekusia galios. Tačiau reikėjo rasti būdą, kuriuo savo valią galėtų išreikšti ir visi Estijos, Latvijos bei Lietuvos žmonės. Sąjūdžio Seimo taryboje ne kartą svarstėme įvairius variantus, kol 1989 m. balandžio mėnesį iškilo gyvosios žmonių grandinės per kraštus, kuriuos palietė Molotovo-Ribentropo paktas, idėja. Lietuvoje Sąjūdis jau buvo organizavęs panašią akciją 1988-ųjų rudenį, kai Gyvybės žiedu buvo apjuosta Ignalinos AE, protestuojant prieš jos trečiojo bloko statybą (dabar turime būti dėkingi Europos Sąjungai, kuri savo lėšomis padeda mums įvykdyti Sąjūdžio, dar tada supratusio Ignalinos AE

grėsmę Lietuvai, priesakus). Taigi, iš pradžių planavome nutiesti gyvąją grandinę nuo Suomijos iki Rumunijos, per visas šalis, kurias palietė Molotovo-Ribentropo pakto slaptieji protokolai. Norėjome ją pavadinti „Gyvąja siena“ - tarsi atsitverdami ja nuo Sovietų Sąjungos.

Gegužės pradžioje Lenkijoje įsikūręs Lietuvos mylėtojų klubas buvo pakvietęs mane į Varšuvą skaityti paskaitų apie įvykius Lietuvoje. Tačiau tikrasis kelionės tikslas buvo susitikimai su „Solidarumo“, kuris tikėjosi birželio mėnesį laimėti rinkimus į Lenkijos Seimą, lyderiais. Su jais reikėjo aptarti daugybę klausimų: Lietuvos lenkų proble-

mą, tolimesnių kontaktų perspektyvas, lietuvių-lenkų priešpriešos švelninimą, didėjančias „Solidarumo“ galimybes teikti Sąjūdžiui metodinę ir techninę pagalbą. Ta proga su Henryku Wujecu ir Januszu Onyszkiewiczium aptarėme ir galimybę pratęsti planuojamą gyvąją grandinę per Lenkiją, kuri taip pat skaudžiai nukentėjo nuo nacių ir komunistų sandėrio. Tačiau Lietuvą ir Lenkiją tuo metu skyrė SSRS valstybinė siena, išrikiuoti žmonės abipus jos ir pabandyti susijungti buvo ne tik techniškai sudėtinga, bet ir pavojinga, tad idėjos išplėsti gyvąją grandinę visame komunistų ir nacių sandėrio plote teko atsakyti. Tik dar po

Virgilijaus Čepaičio šeima Baltijos Kelio pradžioje 1989 m.